

offentl.
Heft oktober 12/11-1952.

Landssvikoppgjøret og tyskerarbeiderne

Av h.r.advokat J. B. HJORT

100138

Høyesterettsadvokat Sven Arntzen har i Aftenposten for 8. ds. kommentert en i og for seg nokså uviktig setning i min bok «Justismord», som ikke ellers behandler landssvikoppgjøret. Denne setning omtaler likhet for loven og peker på det ulogiske i at tyskerarbeiderne som bygget festninger for fienden unngikk påtale, og gir uttrykk for den mening at slik bistand var en farligere form for landssvik enn passivt medlemskap i Nasjonal Samling. Det siste er naturligvis en subjektiv vurdering. Det er derfor rimelig nok at andre, f. eks. advokat Arntzen, kan vurdere anderledes. Jeg fester oppmerksomheten ved at min vurdering av den form for landssvik som kalles passivt medlemskap fremkommer i en sammenligning med en annen form, tyskerarbeider på festninger.

På bakgrunn herav er det meget lite fair av advokat Arntzen å skrive:

«Advokat Hjort nevner også det «passive» medlemskap i NS som han anser som en mindre farlig form for landssvik.»

Det må jo nemlig leses som at jeg har uttalt meg om det passive medlemskap isolert sett og gitt uttrykk for at det i seg selv ikke var så farlig.

Advokat Arntzen har gitt en rekke grunner for sitt resonnement. La meg da også få gi noen for mitt syn.

Straffelovens § 86 som danner hjemmelen for hele landssvikoppgjøret, handler om krigsforræderi, bistand i råd eller dåd til fienden under en krig. Det kan skje ved å styrke fiendens strids-evne eller ved å svekke landets egen eller allierte staters strids-evne. Stridsevnen utfoldes helst av vedkommende staters militære styrker. § 86 er derfor en bestemmelse som i første rekke har et militært innhold. Av den grunn finner jeg uttrykket «krigsforræderi» presisere enn det mer nasjonal-romantiske ord «landssvik», som leder tanken hen på følelser og stemninger.

Selvom det kan innvendes at krigen i våre dager er total og krever en mangfoldigere innsats enn tidligere kriger gjorde, synes det meg klart at det er grader også i forræderiet. En direkte bistand som tar sikte på å styrke fienden militært, f. eks. ved å bygge festninger til hans soldater for å lette disses kamp mot egne eller allierte troppers angrep, må da også i våre dager rangere høyere på forræderiskalaen enn en indirekte bistand bestående i passivt medlemskap i en politiserende organisasjon som NS. Det ville blitt mer klart for oss hvis Norge hadde måttet gjenerobres militært i 1945.

Rent militært sett mener jeg videre at tyskernes innsettelse av Quisling og NS var en av deres mange feiltagelser. Det viste seg allerede under minister Bräuers forhandlinger med Kongen og Regjeringen i april 1940, da Bräuers lansering av Quisling ledet til skjerpert krig. Denne innblanding i den indre politikk skadet tyskerne militært. Den bistand som NS ydet tyskerne synes da objektivt sett å ha vært av ringe militær verdi. At tyskerne og NS dengang trodde anderledes, er en sak for seg.

Det er etter mitt skjønn ikke avgjørende for festningsarbeidernes skyld om vedkommende entreprenør kunne dømmes. Høsten 1940 reiste jeg tilfeldigvis til Sørlandet. Toget var overfylt av unge menn som dro på festningsarbeid ved

Kristiansand fordi tyskerne betalte langt bedre enn andre. Det fantes nesten ikke gårdsgutter igjen på gårdene. Et slikt forholds straffbarhet kan ikke være betinget av entreprenørens skyld.

En annen sak er at oppgjøret da ville fått enda større omfang, og det hadde neppe vært ønskelig eller mulig. Når man imidlertid måtte begrense oppgjøret av arbeidstekniske og andre grunner og kuttet ut 100,000 eller flere tyskerarbeidere som derved alle bevarte sin stemmerett og status som «gode nordmenn», burde andre former for bistand av tilsvarende eller mindre farlighetsgrad også ha vært kuttet ut av hensyn til prinsippet om likhet for loven. Det er dette jeg har villet ha frem.